VARLIQ وارلیق

Dil, Ədəbiyyat, Mədəniyyət və Cəmiyyət Araşdırmaları Dərgisi
Dil, Edebiyat, Kültür ve Toplum Araştırmaları Dergisi
Journal of Language, Literature, Culture and Social Studies
İkinci Dönem. Sayı: 2026: 44(2), ss. 25-27
Telif Haqqı©Varlıq Dergisi

سنی وطنسیزله‌ییب وطن

● **یعقوب تقوی**[1]

او جواهردی، ائلین لوح وجودوندا یاشیر
کؤلگه‌دیر، یوردونا سرحدلری خالقی ایله آشیر
بیل کی، زهتابی یاشیر.

انسانلیق تاریخینده یوکسک شخصیتلرین حاقیندا سؤز آچاندا بو انسانلارین یوز ایلده بیر دونیایا گلمه‌سیندن دانیشیلار. لاکین زهتابی نه تک یوز ایلده بلکه اؤلکه‌لرین تاریخینده یاشانانلارین نادر اولانلارین سیراسیندا گلنلردن بیری‌دیر. اگر اونا تاریخیمیزین، دیلیمیزین پیغمبری آدینی وئریرسک هئچ ده یانیلمامیش اولاریق. او دیلیمیزین عظمتینی، قایدا قانونلارینی، اسلوبونو و دونیا دیللری سیراسینداکی یئرینی آیدینلاتدی و دیلیمیزی لهجه اولاراق خالقیمیزا یانسیدانلارا بو دیلین هانسی سویه‌ده اولدوغونو و فعل آچیسیندان و اکلر واسیطه‌سی ایله سؤز دوزلتمه قابیلیتی‌نین اینانیلماز درجه‌ده گئنیش اولدوغونو گؤسترردی.

زهتابی تاریخیمیزی مین ایللرین توز باسمیش داش یازیلاریندان، گؤمولموش کورقانلاریندان آختاریب، یاییملادیغی کیتابلاریندا خالقیمیزا چاتدیردی. تورک تاریخی‌نین مین ایلدن یئددی مین ایل اؤنجه‌یه دایاندیغینی قایناقلارلا ثبوت ائتدی. او تورک انسانینی یئنیدن کشف ائتدی و ایتیب باتان تاریخیمیزی اراده گوجو ایله جیلالاییب قیزیل واراقلارلا کؤچوروب

---

[1] مهندیس، تبریز.

گئجه-گوندوز چالیشماسی اساسیندا یئنی نسله سوندو. جسارتله سؤزونون اوستونده دایانیب قارشی چیخانلارین بورنونو یئره سورتدو. او زهتابی ایدی. او آجیلار چکه- چکه پولاد اولوب کؤزرمیشدی. سیرادان بیر انسان دئییلدی. او حبسلرده، سورگونلرده بؤیوموشدو. او خالقی‌نین دردینی ایچدن باشا دوشموشدو. سیبری‌ده بوتون ازیلن خالقلارلا یاناشی روس حاکیمتی‌نین چیرکین آسیمیله سیاسیتینی گؤرموشدو. او سؤمورگه سیاستی‌نین نه اولدوغونو و هانسی یوللارلا میلّتلری تام معناسی ایله محو ائتمه سیاسیتینی آنلامیشدی. بیر عؤمور اونون آچاری‌نین دالیسینجا گزمیشدی. سیبری‌دن اؤزبکیستانا، عراق‌دان تورکیه‌یه گئتدیگی هر یئرده ائلی‌نین دردینی دوشونموشدو. سؤزلرینده بونو دؤنه- دؤنه وورغولایاردی. او اؤزبکیستان‌دا اولدوغو زامان اورادا کؤچری عربلری تاپیب و اونلارین دانیشیقلاریندا تورک فعللری‌نین نئجه ایشله‌دیلمه‌سینی آنلاتاردی. او چالیشماقدان، یازیب یاراتماقدان باشقا هئچ بیر شئی دوشونمزدی.

اونونلا ایلک تانیشلیغیم اؤیرنجیلیگیمده تورکیه‌ده اولدوغوم زامان *بیرلیک* قزئته‌سی واسیطه‌سی ایله اولموشدو. میشوولو امضاسی ایله ۱۹۷۴ ایلینده. داها سونرالار دؤندوکدن سونرا دوستلارلا دیلیمیزین، کولتوروموزون و اجتماعی مسئله‌لری اوزرینده چالیشدیغیمیز زامان بو ایش اوچون پروفئسیونل بیریسینه گرک واردیر دئیه دوشوندوک. چوخ ایستکلی دوستوموز حسن آغا آذربایجان پروفسور زهتابی‌دن سؤز آچدی. چوخ سئویندیک. آنجاق نه یازیق کی، حبسده ایدی و آلتی آی گؤزله‌ملی ایدیک. نهایت زامان گلیب چاتدی. او آزادلیغا بوراخیلدی. چوخ سئویندیک. لاکین نئچه آی بیزه قوشولماغا زامان ایسته‌دی. دئییردی وضعیته باخیب اونا گؤره تصمیم توتمالییام. ایلک گؤروشوموز دوستلارلا بیرلیکده آبرسان‌دا منیم اوفیسیمده اولدو. دوکتورون دئییردی کی، من خالقیمیزدا هئچ بیر حاضیرلیق گؤرمورم. بیز گرک دیل، تاریخ، شعر و موسیقی کیمی ساحه‌لرده مدنیتیمیزین اوزرینده ایشه باشلایاق. نئچه گون سونرا ایلک دفعه مدنیت اوجاغی‌نین قورولماسی‌نین بینؤوره‌سی قویولدو و دوکتور «اؤزون گرک قوراسان ایندی اؤز سعادتینی» دئدی. اوجاق پروفسور زهتابی باشدا اولماقلا حسن آغا آذربایجان، حاجی آغا قزاقی، آقای آرش راد و بیر نئچه آیری یوردسئور انسانلا بیرلیکده دؤرد اساس چئوره‌سینده ایشه باشلادی. اساس مسئولیتلری دوکتور زهتابی اوستلندی. دیل و تاریخ کیلاسلارینی قوردو و هفته‌ده نئچه گون آغیر شرایطده شبستردن تبریزه گلیب ائله آبرسان‌دا گنجلره درس وئرمه‌یه باشلادی. گئجه- گوندوزونو بو یولا قویدو. گئجه‌لر درسلرین نوتلارینی حاضیرلاییب سحرلر اؤیرنجیلرله چالیشدی. قیسا زاماندا قیرخدان آرتیق اونیورسینه اؤیرنجیسی و گنج طرفیندن درگی و ژورنال تورک دیلینده حاضیرلانیب یاییملاندی. اونون بوتون ایشلری دوزگون تمللر اوستونده یاراناردی. او هئچ بیر زامان "من" دئمه‌دی، "بیز" دئدی و بیر اؤزبک آتا سؤزونو اؤزونه اؤرنک اولاراق اصول گؤتورموشدو: «من منکه زوال، بیز بیزکه کمال». او قیسا بیر زامان ایچریسینده اوندان آرتیق کیتاب چاپا حاضیرلادی کی، اونلاردان اساس اولاراق «تورکلرین

اسکی تاریخی» ایکی جیلده‌دیر. بو کیتاب خالقیمیزین هویتینی، کیملیگینی و وارلیغینی بوتون دونیایا تانیدیردی.

زهتابی ساده‌جه دیل و تاریخ اوزمانی دئییل، عینی زاماندا یوکسک سویه‌لی میلّی شاعیرلریمیزدن بیری ایدی. اونون «پروانه‌نین سرگذشتی» شعر مجموعه‌سی، «تورکجه منیم سس بایراغیم» و آیری- آیری شعرلری بونون آیدین گؤسترگه‌سی‌دیر. او ناظیم حکمت کیمی بؤیوک شاعیر و یازارلارلا آیاق اولوب و هر ساحه‌ده اوزمانلیق درجه‌سینه چاتمیشدی. لاکین بوتون بونلارا باخمایاراق او چوخ متواضع، متین و غایت دقتلی عینی حالدا صبیرلی بیر انسان ایدی. هر هانسی بیر سوال و یا خود اشکال سوروشولدوغو زامان ساعاتلارجا اونو جاوابلاندیرماغا وقت صرف ائدردی. گنج چاغلاریمدی. شعر ساحه‌سینده اوندان سورغولاریم اولدو و بیر نئچه شعر اوخودوم. منیم دفتریمی آلیب نئچه گونلر اونون اوزرینده چالیشیب بوتون نقصانلاری قورشون قلم ایله ایضاح ائتمیشدی. او یاشدا عالیمین اونلارجا مشغله‌سی ایله بو ایشه قول قویماسی هر کسین گؤره‌بیله‌جگی ایش دئییل. آنجاق او تکجه بیلیم ساحه‌سینه زامان آییراردی. کیمسه‌یه اذیتی کئچن بیریسی دئییلدی. چوخ چتین بیر یئره قوناق اولاردی و تکیه کلامی "آی جانیم، بو ایشلری بوشلایین" ایدی. هیهات بیر ده دهرین آناسی ائله اوغوللار دوغا. روحو شاد یئری اوچماق اولسون.

قارا قیش سنله باشلادی
اؤرتو سالیندی ائل باغینا
قان آخدی میشوو داغینا
و سنی ایچدیلر
سوسامیش هوسلرینه
هئچ ده سورمادان
حیاتی گؤزلرینده یومدون
ووقارین هجالارا بؤلوندو
تاریخ آرتیق واراق یئدی
درد صایفاسیندا
سؤزلر ائل تکی آندیلار
ایزلرینده وطن کؤزردی
سنی وطنسیزله‌ییب وطن
دور دا یاز اونو.